Nr. 46. Sibiiu, Sâmbătă 23 Aprile (5 Maiu) 1883. *Anul XXXI*

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marţia, Joia şi Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru **monarchie** pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl
Pentru **străinătate** pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3fl.

Pentru abonamente şi inserţiuni a se adresa la
Administraţiunea tipografiei archidiecesane Sibiiu, strada Măcelarilor 47
Corespondenţele sûnt a se adresa la:
Redacţiunea „Telegrafului Român“, strada Măcelarilor Nr. 43.
Epistole nefrancate se refusă. — Articulii nepublicaţi nu se înapoiază.

INSERŢIUNILE

Pentru **odată** 7 cr., — **de două ori** 12 cr., — **de trei ori** 15 cr. rêndul cu litere garmond — **şi timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.**

Sibiiu 22 Aprile.

Desbaterea projectului privitor la scoalele secundare în casa magnaţilor se va termina în curênd, de şi nu aşa de curênd, cum adecă ar fi poftit ḑiaristica „liberală“ din Budapesta. Până la terminare, se vede, că se scoală o grindină de emendări. Numai archieppul şi metropolitul nostru Miron Romanul a formulat şi împărţit între membrii casei magnaţilor o colecţiune de vre-o 43 de emendări, unele de mai multă şi altele de mai puţină însemnătate.

Câte din emendări se vor primì şi mai ales câte din ale Escel. S. P. archiepp şi metropolit? este anevoie de prorocit. Ne temem că din cele mai însemnate nici unul. De aceea noi nici acum nu ne putem împăca cu ideea că Escel. Sa, care a găsit atâtea defecte în project, l-a primit de basă, pentru desbaterea specială. Escel. Sa trebuia sĕ scie că între împregiurările actuale, un project, care ori cât ar nega dd. ministri, se vede că este tendenţios, nu se poate emenda pentru ca să fie acceptabil pentru români.

Toată disposiţiunea guvernului şi a casei deputaţilor şi precum vedem şi atitudinea casei magnaţilor trădează, că projectul, şi dacă va fi emendat, nu va fi în favorul şi al nostru. Noi prevedem, că numai emendările acele se vor primì, care pe noi în casul cel mai favorabil, ne lasă indiferenţi, altele însĕ, nu ne putem închipuì, că se vor putè primì.

La presupunerea aceasta ne îndreptăţesce incidentul cu gravaminele ridicate de metropolitul nostru cu ocasiunea celui dintâiu discurs al sĕu în sesiunea presentă*). Esc. Sa, precum se poate vedè, a pus degetul pe două rane grele, cari sûnt pricinuitoarele uneia şi aceleiaşi dureri. A spus că guvernul la ocasiunea compunerei projectului a *ignorat* confesiunea noastră şi casa magnaţilor a *despreţuit* biserica ortodocsă şi gr. cat. când a pus projectul la ordinea ḑilei. Şi lea spus aceste prea cu multă delicateţă, încât seamănă mai ca escuse. Dar cu toate aceste cel dintâiu gravamen a resunat în pustie, al doilea însĕ resună aşa de tare a gol, încât seamănă cu pupăza pe colacul batjocurei. Presidentul casei magnaţilor adecă a rĕspuns, că în viitor *„după cât va fi cu putinţă“* sĕ vor respecta şi sĕrbătorile noastre. Ce va se ḑică „după putinţă“ în limba şi în legile nnguresci, ne spune destul de apriat articulul 44 din 1868 şi practicarea acelei legi dela înfiiţarea ei încoace până în ḑiua de astăḑi.

Va se ḑică, *oleum et operam perdidimus.* Este un fat spre bine sau spre rĕu, spre rĕu sau spre bine, care împinge lucrurile tot mai mult spre clina de a se ignora, despreţui tot ce este nemaghiar, eată o enîgmă, care cu toate că este ca toate enigmele, enigmatică, un lucru ni'l înfăţişează clar, că maghiarii vor se esploateze actualitatea în favorul lor esclusiv.

Ei bine, în astfel de situaţiune credinţa în salvarea causei prin o tactică mai mănuşaţă este o închipuire frumoasă, însĕ tocma din partea acelor ce ar trebui se pună mai mare preţ pe ea, se vede că este tacsată de slăbiciune.

Slăbiciune însĕ nici la părere sĕ nu o arătăm. Recunoscênd lucrurile aşa pre cum sûnt sĕ le luăm la ochi şi sĕ ne conformăm şi atitudinea noastră şi procederea noastră aşa încât se arătăm că scim de ce şi cum se tratează, şi scim şi ce sĕ facem.

Nu e dară închipuire pesimistică; e urmare firească din faptele întêmplate şi cari se întêmplă când ne gândim la pasul ultim, care va trebuì sĕ'l facem în privinţa projectului. Projectul după ce se va emanda se va întoarce în casa deputaţilor ca se ḑică şi dênsa un cuvênt asupra celor schimbate de casa magnaţilor. Cetim însĕ ca aceasta se va întêmpla înainte de încheerea sesiunei de faţă.

Deci până atunci românii au se ia o hotărire şi sĕ întrevină la prelaţii lor ca ambe confesiunile sĕ trimită deputaţiuni la coroană, rugându o se denege sancţionarea projectului. În fruntea deputaţiunilor, se înţelege de sine, se meargă prelaţii ca capeteniele firesci a le confesiunilor.

Aceasta ni s'ar părea nouă ultima datorinţă faţă cu noi şi faţă cu statul chiar şi are partea favorabilă pentru noi, că nu poate ḑice nimenea, că comitem un act antipatriotic. Coroana, de sigur, că este mai pre sus de ori ce bănueală şi acei ce aleargă la dênsa pentru ajutor incă nu vor putè fi bănuiţi.

De altă parte aceasta va fi, în casul de faţă, şi ultima ocasiune pentru fie-care prelat românesc, ori de care confesiune, de a eşi din umbra tăcerei, în care cei mai mulţi par a odichni prea plăcut, şi a pune mâna în favorul credincioşilor sei.

Noi n'am aprobat ceea ce s'a facut din partea unor prelaţi de ai nostri până acum, dar nu putem aproba nici liniscea sufletească a acelor mai mulţi, într'un timp, când poporul român dela o margine până la ceealaltă a teritoriului locuit de dinsul se sbuciumă şi se frĕmêntă în faţa unui nou pericol, care se încearcă ai răpì ceea ce din veacuri la făcut sĕ se lupte pentru dênsa, precum scrie *Bonfiniu*, — limba.

Nu punem tămâe nimenui, nu trimitem nici fulgere olimpice s'au anateme vaticanice asupra capului nimenui, dar la o faptă naţională şi patriotică, indrăsnim a învita pe toţi factorii de influenţă în afaceri naţionale şi cu deosebire pe capeteniile bisericesci.

Va ḑice cineva, că nu are nici un resultat satisfăcător ceea ce propunem. Ei bine, ne-am împlinit datorinţa până în sfêrşit şi ne-am salvat şi consciinţa!

*) Veḑi pe pagina II.

Revista politică.

Sibiiu, în 22 Aprilie.

Alianţa triplă nu lasă spiritele în odihnă. Cu deosebire Francia este mai mult frĕmêntată de apariţiunea aceasta politică neaşteptată. Ceea ce suprinde mai mult pe francezi este, că vĕd pe Austro Ungaria în alianţă. Sĕ vede, că mai ales din partea ungurească vor fi avut nădejdi, cari acum sĕ prefac în fum. Adevĕrat, că ministrul president Tisza a asigurat în casa deputaţilor, când a rĕspuns la interpelaţiunea lui Helfy, şi organele sale asigură şi astăḑi pe Francia, că n'are sĕ se teamă de consecuenţele alianţei. Politicii francezi însĕ cu toate asigurările sûnt nedumeriţi. Republicanii, oameni fără deprinderi diplomatice, umblă cu câte o rîmă în unghiţă a la Barrère se prindă aliaţi şi îndată ce aud o vorbă bună din vre-o parte clipesc cu ochii într'acolo. Abia rostise dl min. pres. Tisza vre o câte-va cuvinte care semăna încât-va cu simpatiile dela 1870 şi s'au aflat vre-o câte-va foi franceze republicane gata se laude projectul de lege despre scoalele medie. Vor fi cugetat se atragă pe maghiari şi prin ei monarchia întreagă în partele. Monarhistii, cari au tăcut de un timp încoace cred, că va fi vremea se ese mai la iveală şi de aceea ducele de Broglie interpelează în senat pe guvernul francez pentru politica sa esternă şi imperialiştii recomandă apropiarea de Germania. Aceştia se vede, că se încearcă a afla modalităţi spre a eşi din isolarea actuală. Numai se nu ne trezim vre-odată că eşirea lor din isolare se face pe contul nostru.

În „Patria“ din Bucuresci cetim următoarele:

D. Titu Maiorescu a adresat alegĕtorilor din Văslui următorea scrisoare:

Atât opositia conservatoare, cât şi comitetul liberal din Văslui mi-a făcut onoarea de a pune candidatura mea pentru colegiul I de deputaţi.

În faţa acestei îndoite designări, este o datorie de onestitate politică de a nu lăsa în spiritul alegătorilor nici o îndoeală asupra atitudinei, mele în camera viitoare, dacă voiu fi ales.

FOIŢA.

Cristian Waldo

sau

CAILE NOROCULUI.

Roman de George Sand.

(Tradus de **E. B.**)

(Urmare).

— Veḑi cum te înşeli de cumplit, scumpe amice! Ţeara aceasta o poţi numì capul şi inima Svediei, un cap esaltat, plin de poesii stranie şi de visuri sublime sau graţioase, o inimă arḑêndă, generoasă, în care bate arteria cea mare a patriotismului. Eu cred, că Dta ştii istoria acestei ţeri?

— Da, da. Gustav Vasa, Gustav Adolf, Carol XII, toţi eroii Svediei au aflat oameni în fundul acestor munţi, precând restul naţiunei a fost subjugat şi corupt. Din acest glorios unghiu al ţĕrei din această Elveţie a nordului a eşit în toate crizele cele mari, credinţa, voinţa şi mântuirea patriei.

— Aşa este! Ei bine concede dară, că pânea de ovĕs şi stânca aspră şi îngheţată pot produce şi nutrì eroi.

Vorbind aşa doctorul în drepturi sĕ învălì mai bine în halatul sĕu moale şi-şi turnă în ceaiul arḑênd şi bine zaharat o jumĕtate de flacon de rom de prima calitate. Cristiano beu un mocca delicat, şi ambii începură a rîde de entusiasmul lor pentru frigul munţilor şi pentru orzul bieţilor ţerani.

— A! zise dl Goefle serios, noi sûntem oameni degeneraţi! Nouĕ ne trebue escitanţii, materii tonice! Aceasta probează, că cel mai îndemânatic şi cel mai cu reputaţie dintre noi nu valorează cât cel mai de pe urmă ţĕran din aceşti munţi sĕlbatici!... Dară vezi că animalul acesta de Ulfilas nu ne a adus tăbac! Băiatul acesta e un adevĕrat hăbăuc!

Cristiano începu a ride, şi dl Goefle, vĕzênd că, în momentul acesta, nu poate lăuda, fără a fi inconsecent, sobrietatea şi egalitatea, sĕ linisci vĕzênd oala cu tăbac lângă sine. Ulf. o adusese în virtutea precisiunei sale mecanice şi nu zise nimic, din lipsă absolută de spontanietate.

— Ei bine, zise dl Goefle răzimându-se de spatele fotoliului spre a mistui comod, şi fumând dintr'o pipă minunată turcească, care o răzimà de sobă, precând Cristiano, mai în picioare, mai şezênd, mai călare pre scaun, fuma din mica sa pipă de călĕtorie, cu mai multă tignă şi cu mai puţină linisce; ei bine, soţule problematic, istoriseşte-mi veritabila-ţi istorie.

— Eată-o, ḑise Cristiano... „Eu mĕ numesc. sau, lumea mĕ numesce del Lago.

— Cristian sau Creştin dela Lac? Pentru ce acest nume romantic?

— Ei, sciu eu? Chi lo sa? cum se ḑice pe la noi. E un roman întreg, în care, fără îndoială, nu este nici un cuvênt adevĕrat. Eu am sĕ ţi-l spun aşa precum lam auḑit dela alţii.

„Într'o ţeară, ce nu o cunosc, pe ţĕrmul unui lac, mic sau mare, al cărui nume nu-l sciu, o damă, urâtă sau frumoasă, bogată sau sĕracă, nobilă sau de rând, născu, în urma unui amor legitim sau în urma unui accident regretabil, un prunc, a cărui esistenţă trebuia, precum se vede, a fi ascunsă. Cu ajutoriul unei frânghii şi a unui coş, (detaiurile aceste sûnt precise) dama aceasta, sau confidenta ei, coborî pe bietul nou-născut într'o luntre, ce se afla acolo, din întêmplare sau în urma unei convenţii misterioase. Ce s'a făcut din damă, nu mi-a putut spune nimenea, şi de unde m'aşi fi şi putut informa? Pruncul fu dus, tot pe ascuns nu ştiu unde, şi nutrit nu sciu cum până ce se putu înţĕrca.

„După aceasta el fu dus, nu sciu prin cine, în tr'altă ţeară...

— Nu sciu în care! ḑise dl Goefle rîḑênd. După astfel de deslusiri cam vage, mi-ar fi foarte greu aţi câştiga causa!

— Causa mea?

Voiu atinge dar pe scurt cestiunile ce se află la ordinea ḑilei în mişcarea noastră politică.

În ceea ce priveşte propunerea de revisuire a constituţiunii, sûnt şi rĕmân anti-revisionit. Motivele pentru aceasta le am desvoltat în decursul desbaterilor generale din Camera trecută. (Veḑi „Monitorul“ Nr. 55 din 22 Ianuarie 1883.)

În ceea ce privesce însĕ „Resoluţiunea“ opositiei unite, formulată la Iaşi în 25 Martie nu o pot primi în toate părţile ei. Mai ales angajamentul propus sub litera C ca „o datorie cetăţenească de întâiul ordin“ de a refusa ori ce concurs acestui guvern de a lupta prin toate mijloacele (legale) pentru resturnarea lui,“ îl găsesc inadmisibil în împregiurările de faţă. Căci cestiunea Dunării este încă pendentă şi se pot ivì impregiurări în cari se fie din contră — după convingerea mea — o „datorie cetăţenească de întâiul ordin“ de a da guvernului, ori-care ar fi, tot concursul în apĕrarea drepturilor ţĕrei faţă cu streinătatea.

Dealtminteri îmi reserv întreaga independenţă de judecată şi de votare în faţa ori-cărei propuneri emanate dela guvern, şi voiu vota totdeauna în contra mĕsurilor, pe cari — în marginile putinţei mele de a înţelege — nu le voiu găsi conforme cu interesele generale ale ţĕrei.

Îndeosebi voiu fi alăturea cu deputaţii, cari vor combate corupţiunea administrativă sub ori ce formă s'ar manifesta.

Dacă, după această declarare, veţi binevoì a'mi da sufragiele d-voastră, voiu înţelege, că aprobaţi linia de conduită aici cuprinsă şi nu'mi va rĕmânea decât a vĕ arăta cea mai vie recunoscinţă pentru înalta distincţiune ce'mi veţi fi acordat.

Projectul de lege pentru scoalele medii în casa magnaţilor.

Şedinţa din 1 Maiu n. 1883.

După ce a vorbit mai mulţi magnaţi ia cuvêntul **Miron Romanul, metropolit:** Escelenţa Voastră, Domnule Preşedinte! Ilustri Magnaţi! — Cu toate că din punctul de vedere al drepturilor legali ale bisericilor autonome şi al justelor pretensiuni ale naţionalităţilor din patriă am unele gravamine, după convingerea mea preaîndreptăţite, în contra projectului de lege de sub discusiune, chiar şi în redactarea lui de acum: eu totuşi în acea speranţă, că paragrafii gravaminali ai projectului de lege se vor delătura, respective se vor modifica la ocasiunea desbaterii speciali, şi astfel se vor liniscì spiritele, cari în unele sfere interesate se sguduiră prin acest project trecut prin multe fase, — din parte-mi primesc projectul de lege ca basă la pertractarea specială.

Nu pot însĕ retăcè la această ocasiune douĕ observaţiuni generali; una: că eu regret foarte, că bisericii greco-orientali române — cu toate că ea a stăruit — nu i s'a dat ocasiunea, ca şi ea sĕ poată încurge aşa ca celea-lalte confesiuni, în compunerea acestui project de lege momentos şi de mare importanţă; prin urmare eu, ca totdeodată metropolitul acelei biserici, me aflu constrins a venì aici în plenul ilustrei case cu observările şi amandamentele mele referitoare la acest project de lege, cari — o mărturisesc — nu sûnt mici la numĕr, şi poate ici-colea nici în estensiunea lor.

Ceea-laltă observaţiune mi o cuprind în esprimarea regretărei mele: că desbaterea asupra acestui project de lege, care preste tot e de mare momentuositate, ear pentru bisericile de ritul grecesc este îndoit momentos, coincide cu serbătorile mari ale pascilor celor de ritul grescesc; prin ce toţi acei membrii ai ilustrei case, cari ţin la ritul bisericii grecesci, se aduseră în acea situaţiune genantă: că dacă voesc sĕ-şi manifeste aici, în ilustra casă a magnaţilor, interesarea lor pentru acest project de lege — o repet — foarte momentos: atunci ei sûnt siliţi — bunăoară cum sûnt eu şi colega meu episcop de lângă mine — aşi părăsì vetrele lor la aceste mari serbători religioase, şi a se subtrage pentru aceasta ocasiune de sub obligămintele lor faţă cu biserica. Sper însĕ, că noi, cei de ritul grecesc, în viitoriu nu vom mai venì în astfel de colisiune neplăcută, şi o sper aceasta cu atât mai vêrtos: pentrucă eu cred, că inconvenienţa de acum e numai din întêmplare, şi nu este eflucsul vre-unei preocupaţiuni ori al vre-unei intenţiuni.

În fine mai am o observaţiune incidentală. Ilustritatea Sa domnul baron Emil Pongrácz binevoì în cuvêntarea sa eminentă, ce premersă, a se pronuncia cam astfel: că esistă scoli medii naţionali, în cari elevii se cresc în direcţiune adversariă statului. Fiind că în archidiecesa de sub conducerea mea se află douĕ gimnasii — durere numai douĕ —, în cari limba de propunere este cea română şi cari aşa dar au caracter naţional: eu, de cumva enunciatul de mai sus s'ar estinde şi asupra acestor scoli medii, me simt dĕtoriu a dechiara la acest loc: că poate sĕ se fie întêmplat şi ici, şi colea, şi într'alt loc din partea unor studenţi singuratici, afară din scoală, dechiaraţiuni într'una sau într'alta direcţiune estravagantă, la cari ei uşor pot fi seduşi de unele ḑiare, ce lucră în direcţiune rea; dar' cum că fie în gimnasiul român din Braşov, fie în cel din Brad s'ar cresce studenţii în direcţiune adversariă statului, — eu în contra acesteia protestez în mod categoric, şi protestez ca unul, care cunosc — pot sĕ ḑic — immediat conduita profesorilor şi a directorilor, şi preste tot spiritul institutelor concernente. (Aprobări.)

Repet, că reservându-mi a-mi face amandamentele la ocasiunea desbaterii speciali, eu în generalitate primesc projectul. (Aprobări.)

Desbaterea specială asupra projectului de lege pentru scoalele secundare.

Lipsa de spaţiu ne împedecă a urmări decursul desbaterei speciale pas de pas. Din vorbirile ţinute în dietă cu ocasiunea aceasta vom presenta deci cetitorilor nostri numai pe cele de un interes mai general.

Paragraful 1 (Definiţiunea gimnasiului şi a scoalei reale) sĕ primesce după tecstul din project fără modificare.

Paragraful 2 (Organisaţiunea scoalelor secundare) se primesce pe lângă următoarea modificaţiune stilistică propusă de dep. M. Zsilinszky: „În casuri escepţionale se pot înfiinţa şi institute necomplete; acestea însĕ nu pot avè mai puţin de patru clase.“

Paragraful 3 (Statorirea obiectelor de învĕţămênt) a provocat o discusiune mai lungă. Dep. I. Gall propune: ca institutele cu limba de propunere nemaghiară sĕ se primească între obiectele obligate limba resp. de propunere şi literatura aceleia. La votare sĕ primesce paragraful 3 pe lângă amendamentul propus de dep. Gall.

La paragraful 4, care enumĕră pe cele 16 obiecte obligate din scoala reală se încinge asemenea o discusiune mai lungă. Dep. Gall propune a se provedè şi în §. acesta, ca în §. 3, că la institutele cu limba de propunere nemaghiară sĕ se primească între obiecte obligate şi limba respectivă de propunere şi literatura aceleia.

Dep. A. Kőrőssy propune, că la propunerea gimnasticei sĕ se ia privire şi în scoala reală ca şi în gimnasiu la eserciţiile militare. Paragraful 4 sĕ primesce pe lângă amendamentele propuse de dep. Gall şi Kőrőssy.

Paragraful 5, pe basa căruia nu se dispensează nimenea dela ascultarea obiectelor obligate — afară de gimnastică şi în gimnasiu de caligrafie şi de desemnul geometric, pentru scăderi habituale — se primesce pe lângă o mică modificare stilistică propusă de dep. Ferd Mészáros.

Paragraful 6, conform căruia obiectele facultative vor avè a se statorì în planul de învĕţămênt, se primesce după tecstul din project.

Paragraful 7 a provocat o discusiune înfocată, care aruncă o lumină interesantă asupra tendenţelor de maghiarisare.

Paragraful acesta sună astfel după tecstul projectului presentat de comisiunea pentru instrucţiune:

„Confesiunile statoresc însile în scoalele secundare publice susţinute din mijloace proprie limba de propunere, şi sûnt îndatorate, întru cât limba de propunere, n'ar fi cea maghiară, a se îngrigì afară de limba de propunere şi de literatura acesteia şi de limba şi literatura maghiară ca de un obiect obligat şi încă într'un astfel de numer de oare, care se mijlocescă însuşirea ei. Pentru mai sigură controlă se îndatoresc confesiunile a înainta ministrului de culte şi instrucţiune publică încă de timpuriu planul de învĕţămênt şi împărţirea oarelor referitoare la limba şi literatura maghiară.

„În classa a 7-a şi a 8-a a scoalelor medii nemaghiare se va propune limba şi literatura maghiară în limba maghiară tot în această limbă se va depune şi esamenul de maturitate din acest obiect.“

Dep. **Bela Tamassy** face următoriul amendament „Disposiţiunea paragrafului acestuia referitoare la esamennl de maturitate va întra în vigoare cu ocasiunea esamenului de maturitate a anului 1885.“

Dep. **Ignaţ Helfy** cere a se întregì paragraful întracolo, că în scoalele nemaghiare sĕ se propună în clasa a 7-a şi a 8-a pe lângă limba şi literatura maghiară şi istoria Ungariei în limba maghiară.

Dep. **Blasius Orban** ia cuvêntul: Onorată casă! Recunosc adevĕrata ţintă a acestui §. Ce am de mancitat se referă la alinea a doua. Disposiţiunea cuprinsă în alinea aceasta e nesuficientă. Scopul urmărit nu se va putè ajunge, dacă limba şi literatura maghiară se va propune numai în clasa a 7-a şi a 8-a din scoalele medii nemaghiare.

Nu ajunge a se propune objectele acestea numai în cei doi ani din urmă; ele trebue propuse în cele 4 clase din urmă. Afară de acestea e de neapărată lipsă, câ sĕ se propună în scoalele nemaghiare în limba maghiară istoria şi geografia Ungariei, de o parte: pentru de a se da ocasiune fiecăruia, care vrea sĕ trăiască în patria aceasta, se înveţe limba maghiară, ear de altă parte: *pentru de a se împedeca falsificarea istoriei şi geografiei Ungariei în scoalele amintite precum şi folosirea de manuale scrise în spirit ostil*, căci aceasta contribue la înstrĕinarea tinerimei de patria ei comună. Primesc deci bucuros propunerea făcută de amicul meu Helfy.

Helfy cere în propunerea sa însĕ minimul şi aceasta nu e de ajuns. Dacă am vrea se urmăm esemplului sasilor şi a românilor, cari se plâng şi strigă aici în casă, dacă am fi petrunşi de acel spirit al puterei şi al unităţii de stat, care domnesce în Prusia şi Rusia, ba şi numai în Serbia şi România, şi dacă am voì se urmăm esemplul acelor state spre cari gravitează aceia, cari se nizuesc a dărăburì statul nostru în calitate de agitatori ai naţionalităţilor, ar trebuì se provedem în lege admisibilitatea numai a astorfel de scoale medii, a căror limbă de propunere e limba maghiară. (Aprobare în stânga estremă.)

Atrag atenţiunea sasilor cari fac aici atâta sgomot şi cari ne calumniează pe nedreptul în presa germână, asupra Prusiei. Aici s'au germanisat cu forţă mai mult de 5 milioane de slavi, cari şi au uitat cu totul de originea lor slavă. Mĕ provoc la provincia Posen. Forţa germână nu admite aici necum scoale medii dar nici scoale comunale polone aceasta se vede din desbaterile dietale din urmă.

În Rusia, unde rusul forma chiar şi numai pe timpul lui Stefan Bathory o fracţiune mică din în-

---

— Da; eu presupun, că Dta pledezi pentru a-ţi recâştiga numele, drepturile şi moştenirea!

— O! fi liniscit, domnule Goefle, replică Cristiano, Dta n'ai sĕ pledezi nici când pentru mine. Eu nu sûnt molipsit de nebunia ordinară a aventurierilor de naştere misterioasă, care pretind a fi cel puţin fii de regi şi care-şi petrec viaţa cutreerând lumea după familiile lor vestite, fără a precugeta, că ei ar fi poate familiilor lor mai mult incomoḑi decât plăcuţi. Decumva sûnt eu, din întêmplare de familie nobilă, eu nu o sciu şi prea puţin mĕ interesez de ea. Indiferenţa aceasta a fost împărtăşită sau mai bine ḑis, ea îmi fu inspirată de părinţii mei adoptivi.

— Şi cine ţi-a fost părinţii adoptivi?

— Eu nu-mi aduc aminte nici de aceia cari m'au dus dela fereastă până la luntre nici de aceia cari m'au dat în grigea altora nici de aceia cari m'au dus în Italia; tot oameni despre care nu-ţi pot spune nimica, şi care poate sûnt una şi aceeaşi familie sau una şi aceeaşi persoană. Eu n'am cunoscut drept adevĕraţi părinţi adoptivi decât pe signor-ul Goffredi, anticar şi profesor de istoria veche în Perugia şi pe escelenta sa consoaţă, Sofia Goffredi care o am iubit, ca pe o maică

— Dar de unde, sau dela cine te au primit aceşti bravi Goffredi? Trebue că ţi-au spus...

— Ei însuşi n'au sciut.

Dênşii aveau o mică stare, şi, fiind fără copii, au esprimat de repeţite ori dorinţa de a adopta un biet orfan sĕrac. Într'una din serile carnevalului li se presentă un bărbat mascat care scoase de sub paltonul sĕu pe individul, care are onoarea a vorbì cu Dta, şi care nu-şi mai aduce nici decât aminte de evenimentul acesta şi nu poate nici esplica, cu atâta mai vêrtos că el vorbia o limbă, ce nu o pricepea nimenea.

— Ei, ḑise advocatul, care ascultà istorisirea aceasta cu o atenţie, ca şi când ar fi avut a esamina o causă judecătorească, ce cuvinte a rostit bărbatul mascat presentându-te profesorului Goffedri şi femeiei sale?

— Eată-le, precum mi s'a raportat: „Eu viu de departe, de foarte departe! Sûnt sĕrac; şi am fost silit a cheltui pe drum o parte din banii ce mi s'a încredinţat cu copilul acesta. A fost nevoe se cheltuiesc, fiind-că am ordinul a-l duce departe foarte departe de patria sa şi de patria mea. Eată restul banilor. Eu am auḑit că Dvoastră căutaţi un copil şi sciu că-l veţi face fericit şi harnic.

Voiţi se primiţi pe sêrmanul acest orfan?

— Profesorul a acceptat?

— A acceptat copilul şi a refusat banii. „Dacă voiesc a cresce un copil ḑise el eu voiesc sĕi fac lui bine dară nu sĕ-mi facă el mie.“

Şi el n'a avut curiositatea a se înforma...?

(Va urma.)

treaga populaţiune, s'a rusificat poporul într'atâta încât Polonii lituani, Finii şi Germanii au dispărut aḑi mai cu totul. Serbia a răpit românilor, cari formau partea cea mai mare a populaţiunei sale, limba maternă din biserică şi din şcoală.

România, imitând maniera rusească, siliesce la asimilare în modul cel mai brutal pe numeroşii bulgari şi pe fraţii noştri ciangăi aflători acolo. Acestora nu li se predă nici barem religiunea în limba maternă. În fie care comună se trimite câte un dascăl românesc şi nefericiţii noştri fraţi sûnt siliţi a le plăti câte 6—800 fl. pe an şi aşi trimite copii în scoale cu limba de propunere românească.

Fie-cărui stat, mare mic, 'i este permis a susţinè puterea şi limba de stat şi ale desvolta chiar şi prin mijloacele forţei numai statului maghiar nu, statului, care se bucură de o esistenţă milenară şi de o istorie onorifică. Numai statul acesta e condamnat a rămânea strein în patria sa proprie în ţeara pe care o a susţinut în toate luptele cu o mare de sânge, numai el se permită fracţiunilor necivilisate a se înmulţi ca buruienile. Pentru ce se fie numai maghiarul condamnat a permite subminarea statului său prin aceia, cari numai marinimositătii şi jertfelor lui au a'şi mulţumi esistenţa, prin aceia, pe cari iam primit în ţeară şi iam încungiurat cu o constituţiune din care vreau a ne scoate.

Onorată casă! Vina la toate acestea o poartă guvernul nostru. Acesta a renunţat faţă cu Austria la independenţa Ungariei (Aprobare în stânga estremă) şi nu e în stare a dispune ca micile naţiuni (iczypiczy) din părţile inferioare ale ţerei se respecteze puterea statului maghiar.

Domnului president al guvernului îi place a juca aici în casă rola unui patriot mare, el nu înceată a aţiţa focul bengalic al dialecticei sale îndată ce se manifesteaza utopiile naţionalităţilor. Mai departe însă nu se încumete, pe terenul faptelor, nu arată nici un sporiu. Întregul seu sistem de guvernare se caracterisează prin desavantagiul ce-l trage statul din el dovadă: banca, pactul vamal, ocupaţiunea Bosniei. Întreaga-i înţelepciune de guvernare constă în transigerea cu aspiraţiunile ne'ndreptăţite şi ostile ale naţionalităţilor dela cari îşi primesce mamelucii de lipsă, dovadă: continua tărăgănare a înfiinţărei episcopiei din Hajdu Dorogh (Aprobare în stânga estremă) şi susţinerea comitatului Braşovului, care ofere un punct tare archimedic pentru agitaţiunile sasilor şi ale Românilor cu atât mai periculoşi, că aḑi mâne cei 20,000 sasi o să subjuge numărul neasemănat de mare al maghiarilor, degradându-i pe acestea la posiţia neîndreptăţiţilor „Parias.“ Prin încopciarea comitatului Braşovului de cel al treiscaunelor ar fi putut cruţa statul 40,000 fl. pe an şi ar fi putut crea în locul celor două comitate mici şi fără putere vitale un comitat mare maghiar în colţul ostic al Transilvaniei la cele 3 porţi, cari stau deschise învasiunei ostile. Poporul secuesc credincios le ar fi putut în casul acesta încuia şi apăra faţă cu atacurile inimicului ne invitat. Nu e oare păcat strigătoriu la cer când permite guvernul fără a ḑice un singur cuvânt ca cei 30,000 luterani maghiari se fie subjugaţi de birocraticile apucături ale preoţimei săsesci, când vede cu ochii, cum posesiunea de 60,000, jugere a celor 10 sate maghiare din comitatul Braşovului trece în calea administrativă la sasi, când sufere ca preoţimea luterană maghiară se nu capete nici un cruceriu din desdaunarea ḑecimelor, pe când o mulţime de acte de donare şi de resoluţiuni dovedesc, că preoţimea maghiară a primit şi ea întreagă ḑeciueală?

Guvernul a trecut cu vederea, că comuna luterică maghiară din cetatea-Braşovului, constatătoare din 300 curţi, s'a constituit în comună mare ne mai putând suferì subjugarea preoţimei săsesci. Preotului din pricina aceasta i sa luat din partea preoţimei săsesci salariul şi toate beneficiile.

Sûnt acum 15 ani decând poporul maghiar în patria sa proprie e avisat a cere dela sasi fără resultat înfiinţarea unui decanat maghiar separat, spre a se scăpa de tractarea neomenoasă a superintendentelui şi consistoriului săsesc. Guvernul maghiar a condamnat pe poporul maghiar se supoarte şi mai departe regimentul bisericesc german, de aceea îl vedem emigrând cu gloata din casa vitrigă ne putând întruni condiţiunile de lipsă vitale.

Din toate aceste se vede că guvernul condus de pasiunea de guvernare, nu e în stare, în interesul său, a mulcomi ridiculoasele sforţări ale naţionalităţilor minorene, nu, căci dela acestea îşi primesce spriginul de lipsă.

Dacă n'ar sta lucrul aşa, precum stă, dacă în fruntea Ungariei s'ar afla un guvern naţional, a tunci aşi propune, că limba de propunere în toate scoalele medii să fie esclusiv cea maghiară, şi aceasta în interesul civilisaţiunei(?), mai mult, în interesul naţionalităţilor. Esistă doară vre-o civilisaţiune săsească? Nu! căci civilisaţiunea recere o limbă statornică, apoi limba săsească e deosebită după deosebitele regiuni; sasul din Bistriţa se înţelege cu sasul din Sibiiu numai aşa dacă vorbesc limba română. Cu un asttel de jargon nu se poate răspândi cultura. Înaintea culturei germane îmi plec cu respect capul, cuibul ei nu e aici, ci în imperiul german. Planta aceasta însă streină nu se desvoaltă sub cerul nostru. Sau încercat a o aclimatisa grădinari puternici ca Zay, Wolff, Gull, genialul împerat Iosif, prea puternicul Bach şi Schmerling, tot deauna a îngheţat însă în curentul aspru al aerului dintre Carpaţi.

O civilisaţiune şi cultură română nu esistă chiar nici în România. Aici trece de cult numai acela, care vorbesce limba francesă.

Poporul român şi-a vecuit veacul, după părerea mea, lui i a căḑut floarea, înainte de a fi avut vre-o perioadă splendidă. Poporul sărac nu e capabil de cultură, şi aḑi nu e nici cu un pas mai civilisat ca pe timpul lui Decebal, înainte cu o mie şi jumetate ani. Desvoltarea ii e imposibilă lipsându-i basa, limba. Limba vorbită de clasa aşanumită cultă, nu e limbă ci un patois francez-latin, ea e petecită din aceste două limbi cu ajutoriul lui „lulu“, poporul român nu o înţelege de loc. Mie mi s'a întêmplat, că, ducêndu mă cu un astfel de vorbitoriu modern român la alegătorii mei români, după ce acesta şi-a terminat vorbirea frumoasă, a venit judele la mine şi m'a rugat în numele concetăţenilor sei vorbesc unguresce, căci ei n'au priceput aceea, ce a vorbit cutare domn în limba franceză. (Ilaritate.)

Voind deci d-voastră, fraţi români, se vorbiţi de o cultură şi de o civilisaţiune română, apoi creativă mai întâiu o limbă română, carea să se desvoalte din geniul naţional, din originea naţională a limbei, că moţul nu va pricepe şi învăţa nici când amestecătura franceză latină. Limba lui e cea maghiară, căci pretinsa-i limbă română e atât de săracă, încât două terţialităţi din cuvintele ei sûnt maghiare. Până atunci, până ce veţi avè o limbă cultă, nu împedecaţi pe fraţii noştri români aşi însuşi cultura şi sciinţa în limba maghiară ca se fie apţi de a purta oficii şi pentru de a juca o rolă în societatea cultă.

D. dep. A. Roman se plânse de une ḑile amar, că românii nu sûnt representaţi în număr de ajuns aici în parlament, că aici se află numai vre'o câţi-va deputaţi români pecând românii, precum susţine dênsul, formează majoritatea în 60 de cercuri electorale.

Aceasta e adevărat, causa însă nu e netoleranţa şi tirănia maghiară, pecum se pare a crede dênsul ci împregiurarea că alegătorii români îşi vênd voturile pe bani şi pe rachiu mamelucilor partidei guvernamentale.

Se mai plânge, că nu sûnt destui români aplicaţi la oficii de stat. Şi aceasta e o învinuire netemeinică, căci la curie, la tabla regească şi la tribunale sûnt mulţi judecători români escelenţi, apoi şi la administraţiune se află mulţi amploiaţi români. Dacă la administraţiune nu sûnt aplicaţi în numărul dorit causa e că alegătorii români îşi vênd şi aici voturile, apoi şi au puţini indivi̇ḑi capabili de a fi aplicaţi, căci puţini din aceia, cari es din gimnasiile din Braşov, Blaj şi Năsăud posed mesura de inteligenţa şi de maturitate, care se recere pentru desvoltarea ulterioară şi pentru cualificaţiunea necesară.

Scoalele medii săsesci sûnt din punct de vedere pedagogic destul de bune, aceasta trebue se o recunoascem; din ţinuta domnilor deputaţi eşiţi din ele ne putem însă convinge ce spirit domnesce în acelea.

Pentru de a delătura plânsorile ridicate e de lipsă a da ocasiune tinerimei române şi săsesci, să se poată pregătì pentru viaţa practică, şi pentru ocuparea de posturi. Scoalele lor trebue aduse în starea de a pregătì cetăţeni capabil pentru un stat real şi adevărat şi nu pentru un stat fantastic şi utopic trebue aduse acolo, ca românii şi sasii să se poată bucura pe viitoriu în măsură mai mare de binefacerile statului. Vorbirea limbei maghiare nu e identică cu activitatea maghiară, dovada dd. deputaţi români şi sasi.

Popoarele neaplecate spre cultură trebue din când în când silite a se împărtăşì şi fără voia lor de binefacerile culturei şi ale libertăţii. Întocmai precum lucrăm, arăm şi gunoim glia cea dură până ce devine fructifera, aşa trebue să silim cu ori ce preţ şi pe popoarele remase înapoi a se abate pe terenul civisaţiunei, căci nu putem suferì, ca aici în mijlocul Europei, în punctul central al civilisaţiunei europene să se afle popoare în stare primitivă precum nu se află chiar nici în sălbătăciile din America *)

*)Vorbitoriul face de sigur alusiune la secuii din secuime, a căror primitivitate a devenit proverbială?! Tr.

Noi maghiarii *), cari sûntem deja misionarii civilisaţiunei în orient trebue să ne împlinim chemarea aceasta cu toate greutăţile, ce ni se vor pune în cale de anteluptătorii dominaţiunei cazace.

Să nu ne spăriem de sgomotul surd, provocat de nesce profesori germani de lângă Spree duşi de nas şi orbiţi de fanarioţii de lângă Dâmboviţa. Sgomotul acesta să ne împintene de a folosi mijloacele mai energice şi mai radicale întru întorcerea celor cufundaţi în intunerec la lumina civilisaţiunei. De aici ne convingem că facem reu admiţend în scoale ca limbă de propunere limba germână şi română. În zadar deschidem terenul pentru lupta în emulare culturală, în zadar sûntem toleranţi, ca nici una din tre celelalte naţiuni politice, căci ei totuşi nu vor înceta a striga şi a ne acusa, că maghiarisăm cu forţa. În zadar ne vom nizuì a face pe toţi fiii patriei deopotrivă partăşi la binefacerile libertăţii şi ale dreptului, căci noi totuşi vom fi acuzaţi de subjugători şi barbari.

Legislativa Ungariei se fie deci fără considerare şi se dovedească, că statul acesta e maghiar, şi ca nici nu poate fi altfel, căci în locul lui va putè întra numai cauciucul moscovitic. Interesul locuitorilor de aici precum şi interesul tuturor popoarelor din Europa cere, ca statul acesta se fie maghiar, căci numai aşa va fi puternic şi în stare a apăra Europa şi în linia prima Germania de învasiunea barbarilor. Din motivul acesta me rog pentru primirea amendamentului propus de condep. Helfy (Aplause vii în stânga estremă) a amendamentului la § 7 din projectul de lege: „Alinea din urmă e a se modifica în modul acesta: În scoalele nemaghiare se va propune în clasa a 5-a, a 6-a, a 7-a, şi a 8 a limba şi literatura maghiară; precum şi istoria şi geografia Ungariei în limha maghiară, esamenul de maturitate din studiile acestea se va depune asemenea în limba maghiară.“

Carol Wolff: Onorată casă! Propunerea dep. Helfy vrea să ajungă ţinta urmărită prin projectul de lege cu tempo accelerat. Dar nici propunerea aceasta nu-i sinceră, e tot aşa de nesinceră precum e nesincer projectul. Dacă d. dep. Helfy ar fi sincer o ar spune franc, ca dep. Orban Blasius, că în Ungaria să nu se admită alte scoale medii decât numai maghiare adecă cu limba de propunere maghiară. (Contraḑicere: Aceasta nu sa ḑis!) Recunoscênd sinceritatea domnului B. Orban, aflu de prisos a mai adauge din parte mi, că eu perhorescez maghiarisarea atât pe cea ascunsă cât şi pe cea aevea. Voiu spune pe scurt causa respingerei. Domnul dep. B. Orban cere maghiarisarea în interesul civilisaţiunei. Nu voiu se cercetez, de e îndreptăţită o naţionalitate a desbrăca sub titlul superioritătei sale intelectnale pe altă naţionalitate de caracterul ei naţional! Voiu să cruţ în privinţa aceasta susceptibilitatea majorităţii din casă şi retac partea aceasta a întrebărei. (Mişcare.) Sum de altă parte însă aşa de liber a recomanda apreţierei on. case un alt punct de vedere. Care ar fi urmarea, dacă ar succede maghiarisarea atât de mult dorită a întregei inteligenţe din ţeară? Sar crea un părete despărţitoriu între clasa maghiarisată a celor culţi şi între masa necultă a goporului, un părete, care ar îngreuia ba ar zădărnicì chiar înaintarea în cultură a păturilor de jos ale poporului şi ar împedeca influenţa neapărat de lipsă, nemijlocită şi duraveră a claselor culte asupra păturilor neculte. Masa poporului, separată de clasa cultă şi lăsată de capul său, ar degenera într'o turmă fără demnitate omenească. Cercurile conducătoare n'ar avè nici o pricepere pentru trebuinţele, interesele şi pentru bunăstarea masei poporului, precum n'are nici baronul de sclavi, care se interesează numai de sănătatea şi aptitudinea sclavilor săi.

În faţa unei astfel de separări sûnt la loc cuvintele poetului german:

„*Vor dem Sklaven, wenn er die Ketten bricht, Vor dem freien Menschen erzittert nicht!*“ (Tremură înaintea sclavului, care sdrobesce lanţurile, nu însă înaintea omului liber).

Chiar în interesul civilisaţiunei şi al culturei resping maghiărisarea, prin urmare şi propunerea deputatului Helfy şi dorinţa dep. Blasius Orban.

Şi eu îmi permit a face o propunere de modificare la § 7. § 7 recunoasce numai acel drept al confesiunilor de a statori în scoalele susţinute de ele limba de propunere. Disposiţiunea aceasta învoalvă o mărginire estraordinară pentru susţinetorii scoalelor neconfesionale, o mărginire, care nu e în consonanţă cu legile esistente §. 17 al art. de lege 44 1868 îndatorează pe guvern, a înfiinţa şi scoale medii cu limba de propunere nemaghiară; acolo se ḑice: „Fiindcă succesul instrucţiunei publice formează din punct de vedere al culturei generale şi al salu-

* Se vede, că vorbitoriul, însuşi e consciu de starea culturală deplorabilă a conaţionalilor sei, căci îi e ruşine a se numi secuiu! Tr.

tei publice, ţinta supremă a statului, acesta e îndatorat a se îngriji, ca cetăţenii fie cărei naţionalităţi, acolo unde locuesc în mase mai compacte, se aibă chiar şi în institutele de stat ocasiune a se pregăti în limba lor maternă pentru studiul academic măi înalt."

Îndatorirea aceasta o are statul, o au însĕ în linia primă municipiile şi comunele. Ar fi deci o nedreptate ne mai pomenită, dacă municipiilor şi comunelor, cari susţin scoale nu le ar fi permis a statorì în scoalele acestea limba de propunere.

S'ar nimicí libertatea îndivíduală şi socíală dacă s'ar detrage corporaţiunilor şi persoanelor singuratice dreptul, de dispositiune în scoalele susţinute de ele. O atare prescurtare ar fi în contra §. 26 a art. de lege 44: 1868.

Detragerea dreptului de dispunere în privinţa limbei de propunere e în contradicere cu o politică sănătoasă şi morală de instrnctiune. O astfel de politică trebue se se nisuiască, ca se nu esiste numai scoale secundare de stat şi confesionale, ci şi scoale susţinute de municipii şi de comune, cari se poată emula cu cele dintâi:

Confiscarea dreptului de dispunere în privinţa limbei de propunere va instreina municipiile, comunele, societăţile şi persoanele, singuratice dela ideea infiinţarei de scoale medii.

Aceasta o au avut în vedere şi projectele de mai nainte.

Observările acestea objective premise, îmi permit a recomanda următoarea modificatiune: In şirul prim e a se întroduce după cuvêntul „confesiunile: „municipiile, comunele, societăţile şi persoanele singuratice." (Va urma.)

Primim dela Cluj spre publicare următoarea:

Dechiaraţiune.

Clubul electorale român al municipiulni Cluj şi al comitatului Cojocnei, — cu privire la situaţiunea grea şi nenatnrale a Romanilor din Austro-Ungaria, care o măresce purtarea îngâmfată şi nejustificaveră a presei şi a corifeilor naţiunei maghiare faţă de Romani, — pentru evitarea tuturor suposiţiunilor şi invectivelor şi-ţine de datorinţă a se esprima faţă cu cercularíul Metropolitului Miron Romanul şi al Episcopului I. Meţianu, precum şi faţă cu epistola deschisă a celor cinci deputaţi români guvernamentali din dieta Ungariei. Drept aceea edà următoarea dechiaraţiune solemnelà:

Poporul român totdeauna a dat dovadă, că-şi iubesce patria şi că e cu alipire cătră pământul, pe care a trăit de secle. Istoria dovedesce, că el nici odată nu s'a resculat în contra patriei, nu a dat mână cu inimicii patriei, din contră cu sângele seu a apărat interesele vitale alê ei: n'a chiemat inimici în patriă, ci i-a fost totdeanna fidel precum şi apĕrătoriu adevĕrat al tronului şi al dinastiei, punêndu-şi patria preste toate. Nenumerate fapte din istoria nefalsificată comproabă adevĕrul acesta, care istorie pe deasupra poate arăta bărbaţi dintre cei mai mari şi mai meritaţi pentru această patriă, eşiţi din sinul poporului român. Şi dacă în decursul seclelor acest popor, ajuns la asupriri nedemne şi nemeritate, şi a ridicat vocea în contra unora noauă atentate îndreptate contra intereselor lui vitali. totdeauna, pe cât de o parte a mânecat din punct de vedere al intereselor îutregului popor din această patriă, tot aşa de altă parte a arătat una maturitate nedisputaveră.

Est mod s'a purtat şi în era aşa numită constituţionale de aḑi, în specie cu projectul de lege pentru scoalele medie, carele luat în contestul originale, e un nou atentat îu contra esistenţei românesci. Acest atentat îl dă fără reservă pe faţă chiar şi ministrul de culte în vorbirea cu carea a pus projeetul pe masa dietei; despre care atentat ne a putut convinge şi aceea împregiurare, că până când representanţele celorlalte confesiuni, recunoscute în patriă, iau fost ascultate şi consultate cu privire la projectul amintit, representanţele confesiunilor românesci ău fost cu totul ignorate.

Oare ce ar fi ḑis drept aceea posteritatea, dacă am fi intrelăsat a reclama în consciinţa de detorinţe ireparabilă şi de drept înalienabil?!

Ne am adunat şi am reclamat. Ne am făcut detorinţa.

Şi datorinţa aceasta ne am făcut-o cu toată seriositatea şi lealitatea înnăscută Românului, la care nu a încăput nice seducere, nici intrigă. Document ne este protocolul luat despre adunare. Ne servesc de martori şi străinii, că consultările noastre din 1 Martie a. c., atât în ţinutĕ cât şi în privire la ordine, au fost deplin corespunḑĕtoare legilor şi întru toate bărbătesci.

Şi cine vine a deminţì faptul îndeplinit? Escelenţa Sa metropolitul şi archiepiscopul român gr. or. Miron Romanul, a cărui păstorală a avut imitatori credincioşi în episcopul Ioane Meţian. Acel metropolit român vine, cătră carele cu încredere chiar din adunare ne-am adresat, ca sĕ convoace o conferenţă din fruntaşii naţionali, şi atât pertru sine, cât şi în conţelegere cu ei sĕ lucre din resputeri pentru schimbarea principiilor din project stricăcioase esistenţei noastre naţionale. Acel metropolit vine, carele, cu o mână la adresa noastră îndată ne respunse prin împărtăşirea representaţiunei adresată de dînsul cătră dietă, identică în principii prin ce a demustrat, că consimte cu noi; ear mai târḑiu, cu cealaltă mână declară adunările noastre în faimosul sĕu circulariu de sub Nr. 1055 pres., de tumultuoase, stricăcioase nepatriotice, neleali, şi impune preoţilor păstorirei sale, „că sub cea mai grea respundere sĕ se fereasca de ori ce iniţiativă şi participare la astfel de adunări tumultuoase de popor, cum au fost cele de curênd ţinute în Cluj etc."

Est paş, contrar faptului sĕu de mai nainte, pentru noi a fost de tot suprinḑĕtor şi enigmatic, mai vêrtos când e cunoscut, că însăşi dieta a aflat ţipetele noastre de motivate, de oare ce a molcomit încât-va projectul de lege originariu.

Sub astfel de manifestări biroul clubului subscris respinge categoric şi cu toată tăria bărbatului consciu de sine şi de demnitatea sa individuală şi naţionala în sinuările acestea, şi le declară de netemeinice.

Eară referitoriu la tesele circulariului, cari ar părè oare cumva motivătoare, Escelenţa Sa ar putè sci, cumcă individul în stat are drepturi politice neatacavere, precum e dreptul de conveniri, de consultări unde îşi poate esprima părerea, cari drepturi nu se pot aliena nici prin obtruderi nici prin pastorale. Aşa sĕ vede, că Escelenţa Sa trage la îndoeală chiar şi dreptul cel mai elementar al unui cetăţean, dreptul de petiţiorare. Escelenţa Sa ar putè sci, că adunări eschisiv politice, chiar şi ale municipiilor, în multe părţi ale ţĕrei s'au ţinut, ales în trecut, mai de regulă în biserice. Dar încă unde e vorba chiar de scoale confesiunale?!... De aceea Escelenţa Sa nici decum nu se poate mira, dacă — precum în telegrama sa din 14 Aprile, adresată cătră cei cinci deputaţi români din castrele guvernamentale, însuşi recunoasce, — n'a avut nici un aderinte în Români.

Ce sĕ ţine de aceşti cinci d. deputaţi, guvernamentali, ne vine şiod că deşi încă nici la o cestiune pusă pe tapet şi referitoare la interese vitali ale naţiunei române, nu i-am vĕḑut ridicându-şi vocea în apărarea acestor interese, totu-şi acum vin sĕ se octroeze de signiferi, de purtători ai stindardului înfrăţirei între naţiunea română şi elementul domnitoriu. Oare cine le-au dat procura, ca dlor, în contra regulelor de cugetare şi de us parlamentar sancţionat prin legi şi datină, sĕ dea alegĕtorilor sfaturi şi înviaţiuni, dintre cari unele de altmintrea între alte împregiurări ar putè fi salutari; dar până ce esistă legea de naţionalitate, legea pentru scoalele poporale, legea de alegere legea municipală, cari legi încât se par a promite ceva naţionnlităţilor nemaghiare, prin organele guvernului sĕ ignorează totalmente în viaţă practică; şi până ce se va esecuta maghiarisarea cu forţa: până atunci rĕmân numai şi numai dorinţe pie

Eară că ideea de înfrăţire, în timpuri grele de cătră fraţii maghiari totdeauna întonată şi de noi din adâncul inimei dorită, nu se face realitate: aceasta nu noi o căusăm; ci ne o causează acei corifei ai fraţilor maghiari, cari desconsideră drepturile unei naţiuni, ce numĕră aproape trei milioane în poporaţiune, şi care cu multe mii în bani şi în suflete contribue sincer la prosperarea statului, fără de a'şi vede recompensate jertfele.

Cluj, 24 Aprile st. n. 1883.

Comitetul clubului alegĕtorilor români din municipiul Clujului şi comitatul Coşocnei.

Varietăţi.

* *„Egy daco-román adótárnok."* Dela Turda ni se scrie: În unul din numerii din urmă ai ḑiarului „Kolosvari Közlöny" a apărut o corespondenţă întitulată: *„Egy daco-róman adótárnok."* în care se afirmă că Dlu Ioan Filipescu s'ar fi esprimat despre regim şi rege în un mod scandalisatoriu, drept ce'l recomânda atenţiunei ministrului de interne. Cu toate că onoratul public român scie bine cât pond are de apune pe astfeliu de denunciaţiuni ce apar în foile maghiare totuşi faţă cu reputaţiunea susnumitului domn vin a ve asigura că întreg lucru descris în numita foaie este numai una denunciaţiune reutăcioasă — ce se va constata prin cercetarea ce deja este în curgere.

* Despre sosirea regelui Carol la Bucuresci cetim în Românul:

M. S. Regele a sosit aḑi dimineaţă la gara Têrgoviştei, la oarele 11 şi 40 minute.

Numeros public din toate treptele a salutat cu veselie sosirea Sea.

M. S. se află în bună sănetate şi s'a dus la palatul dela Cotroceni.

Este însoţit de doi fii ai principelui Leopold de Hohenzollern.

În foile unguresci cetim că regele Carol în călătoria sa spre Bucuresci a dejunat la staţiunea din Seghedin. Pe peronul acelei staţiuni s'au adunat mai multe persoane şi au salutat pe rege cu *éljen.*

* Principele Bulgariei a sosit în 3 Maiu n. la Atena, unde a fost primit de regele şi de ministri. Primirea a fost cordială însĕ în tăcere.

* Mareşalul campestru Molke a plecat cu un concediu mai îndelungat în Elveţia.

* (Apostul Mărgărit), care fuse arestat de autorităţile turcesci din Macedonia fu eliberat la intrevenirea ministrului president al României din Constantinopole.

* Dela camera comercială din Braşov s'au împărtăşit unor foi, că ministrul reg. ung. de comerciu printr'un emis ddto 24 Aprile Nr. 16032 a permis importul de producte crude din România precum lână nespălată, pei etc. apoi oi, capre, trenţe etc. pe lângă condiţiunile de mai nainte. În privinţa cornutelor rĕmân şi mai departe mĕsurile rigoroase de până aci.

* (O monetă în valoare de 40,000 de mărci.) Un Român dintr'o comună rurală aproape de Panciova a găsit o monetă mare de aur. Nesciind el ce valoare are moneta, sĕ duse cu dênsa la un neguţător din Panciova şi-l întrebà, câtu-i dă pe ea? Neguţătoriul 'l îmbià cu 200 de florini. Aceasta îl făcu pe Românu sĕ presupună, că moneta representa un preţ cu mult mai mare. Se duse aşadar cn dânsa la notariul comusale, care numai decêt luà de pe ea o împrimitură în ceară şi aceasta o trimese la Berlin, la cabinetul de anticităţi numismatice, întrebând tot odată, cât costă? Nu trecu mult timp şi primì rĕspuns, ca se păstreze moneta până ce va venì un delegat al cacabinetului de anticităţi. Aceasta venì iute şi cumperă moneta cu 40,000 de mărci. Omul, care a găsit moneta primì 700 de florini, era ceilalţi bani întrară în cassa comunei. Moneta e română şi se asigură, că numai trei esemplare de feliul ei mai esistă. „G. Tr."

Bursa de Viena şi Pesta.

Din 2 Maiu n. 1883.

	Viena	*B-pesta*
Renta de aur ung. de 6%.	120.50	120.20
Renta de aur ung. de 4%.	89.45	89.50
Renta ung. de hârtie.	87.80	87.75
Imprumutul drumurilor de fer ung.	137 60	137.50
I emisiune de oblig. de stat dela drumul de fer oriental ung.	91 60	91.50
Oblig. de stat dela 1876 de ale drumului de fer orient. ung.	98 —	98.75
Renta de aur austriacă	99.75	99.50
Obligaţiuni ung. cu clausulă de sorţire	98.50	98.75
Obligaţiuni urbariale temeşiane de	98.75	98.75
Obligaţiuni ung. de rescumpărarea ḑecimei de vin	97.60	97.75
Obligaţiuni ung. de rescumpĕrarea pămêntului	99.70	100.—
Sorţi de stat dela 1860	132.50	115.—
Sorţi unguresci cu premii	114.25	114.50
Sorţi de regularea Tisei	111.—	111.—
Acţiuni de bancă austro-ung.	837.—	833.—
Acţiuni de bancă de credit ung.	78.70	98.—
Acţiuni de credit austr.	98.10	87.58
Datorie de stat austriacă în hârtie	78 75	78.65
Datorie de stat austr. în argint	79.90	78.90
Strisuri fonciari ale institutului „Albina"		100.30
London (pe poliţa de trei luni)	119 75	119.80
Galbin.	5.66	5.65
Napoleon	9.50	9.50
100 marce nemţesci	58 50	58.55

Nr. 182 [411] 3—3

EDICT.

Zacharia Radoiu din Hălchiu, legiuitul bărbat al Paraschivei George Oancea, tot din Hălchiu, scaunul protopresbiteral I al Braşovului, carele mai mult ca de 5 ani de ḑile pribegesce în lume fără de a se scì, unde se află şi de mai trăesce, este prin aceasta cu scirea şi încuviinţarea Preavenerabilului Consistoriu archidiecesan dto 31 Martie a. c. Nr. 4702/1882 B. citat ca în termin de trei luni dela prima publicare a acestui edict sĕ se presenteze înaintea sub semnatului for matrimonial, căci la din contră şi în absenţa lui se va pertracta şi decide procesul divorţial, intentat asupra-i de soţia sa.

Braşov, 9 Aprile, 1883.

Scaunul ppresbiteral gr. or. al tractului I. al Braşovului ca for matrimonial de I instanţă.

Nr. 95 [412] 3—3

EDICT.

Ana Puşcaş legiuita, muere a lui Ioan Toma din Borhid, comitatul Satmarelui, aparţinĕtori la protopresbiteratul Cetăţei de peatră, părăsind cu necredinţă de 9 ani de ḑile pe legitimul ei bărbat pribegesce în lume, fără a se scì locul ubicaţiunei ei, aşa amĕsurat prescriselor legei şi cu încuviinţarea Preavenerabilului Consistoriu archidiecesan dto 3 Martie a. c. Nr. 879 B. este citată, a se presenta în termin de trei luni dela prima publicare înaintea subscrisului scaun protopresbiteral, ca for matrimonial, căci la din contră şi în absenţa ei se va pertracta şi decide procesul intentat asupra-i de bărbatul ei.

Cărpeniş, 30 Martie 1883.

Scaunul protopresbiteral gr. or al Cetăţei de peatră ca tor matrimonial.

Ioan Şovrea m. p.,
admstrator protopresbiteral.

Redactor rĕspunḑĕtor Nicolau Cristea.

Editura şi tipariul tipografiei archidiecesane.